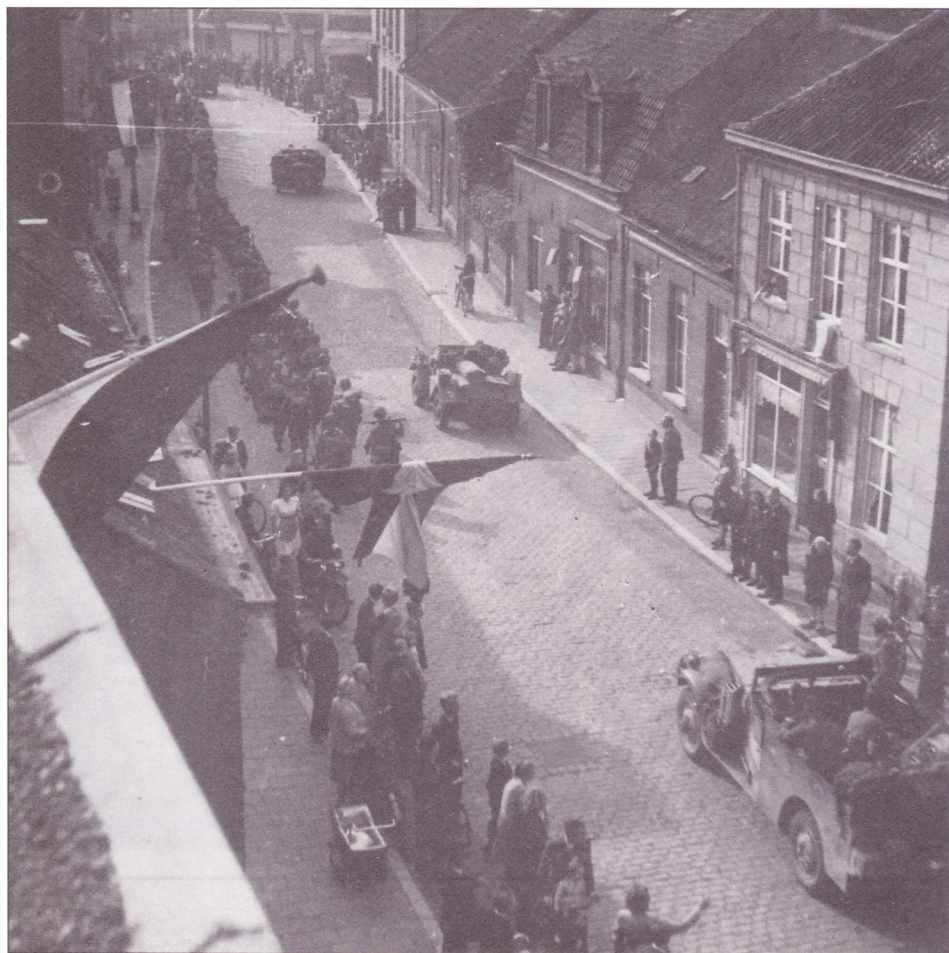

BERGEN

special

Dit nummer is mede mogelijk gemaakt dankzij extra financiële steun van de gemeente Eindhoven, Hell's Highway on Wheels en drukkerij De Witte.

18 september 1944: de vlag hangt uit.

► Op 18 september hangt de vlag hangt uit op de Grote Berg. Amerikaanse militairen (linksboven) marcheren richting Hoogstraat. Rechts rijden Britse verkenningauto's. ◀

Bevrijdingsspecial De Bergen

Op 18 september is het zestig jaar geleden dat Eindhoven werd bevrijd van de Duitse bezetter. Rond die datum wordt in de stad op veel plaatsen en door veel organisaties de bevrijding herdacht en de vrijheid gevierd. Met allerlei festiviteiten, herdenkingen, tentoonstellingen en andere activiteiten. Hierop kon het Bergen Bulletin natuurlijk niet achter blijven, en de redactie besloot een special uit te brengen over de bevrijding van de stad en vooral van de eigen buurt. Zij het, zo moeten we eerlijk toegeven, na een verzoek van Tom Timmermans uit de Hoogstraat die erg veel van het onderwerp af weet. Hij is dan ook de eigenlijke initiatiefnemer van deze special, heeft bovendien de meeste interviews afgenomen en alle teksten geschreven. Tom sprak zo'n vijftien mensen die tijdens de bezetting en bevrijding in De Bergen woonden, en van wie een deel er nog steeds woont. Toms speurtocht leverde persoonlijke verhalen uit de buurt op die beslist de moeite waard zijn. Het publiceren hiervan is mede mogelijk dankzij extra financiële steun van met name de gemeente Eindhoven. ▶

Zondag skeelerevenement in en rond De Bergen

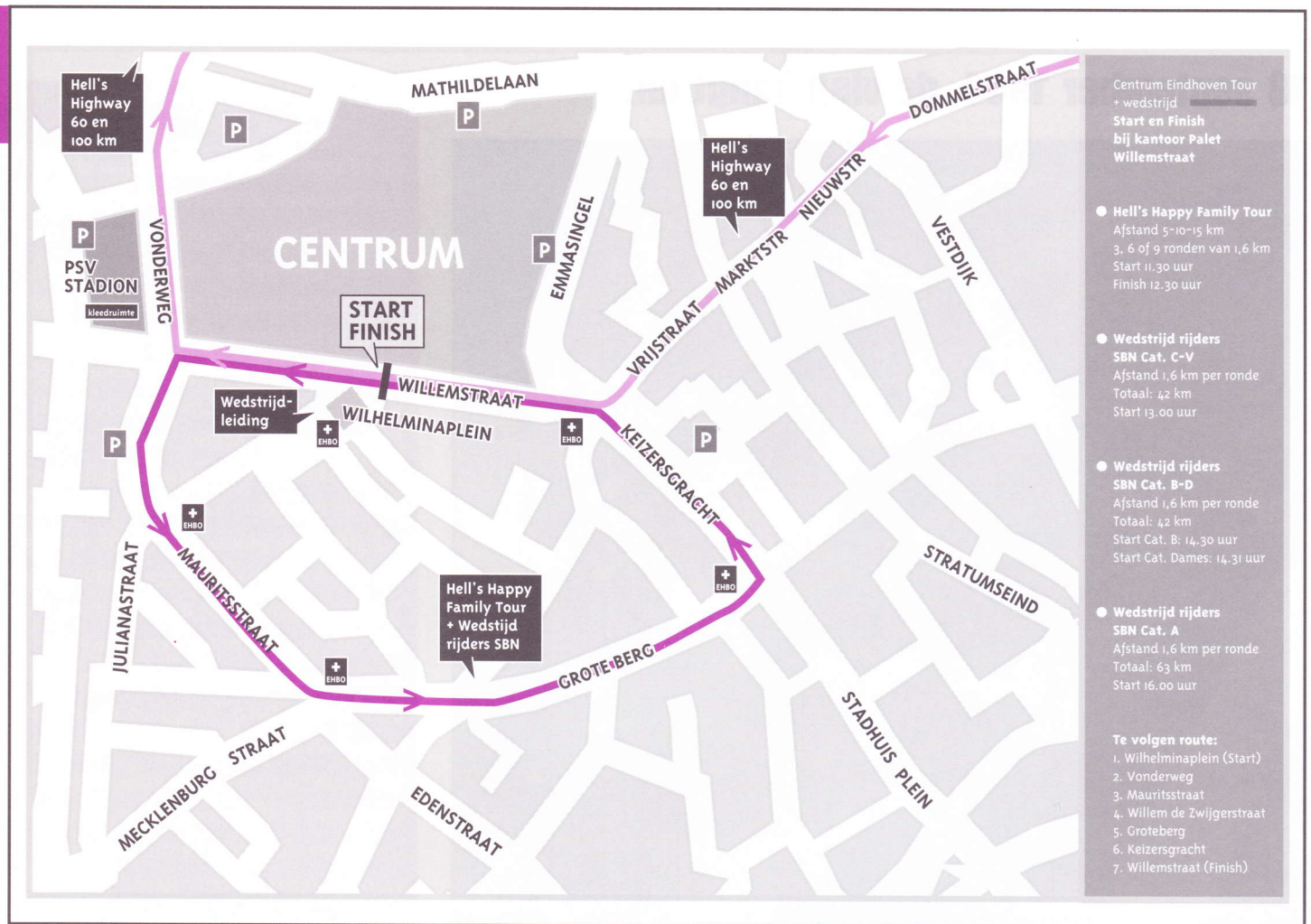
Zondag 19 september vindt er in en rond De Bergen een groots opgezet skeelerevenement plaats. Dat is onderdeel van de festiviteiten waarmee Eindhoven de bevrijding op 18 september 1944 herdenkt. Die zondag wordt de buurt al 's ochtends vroeg helemaal afgesloten voor het verkeer.

Wie zondag met de auto weg wil, kan deze het best vooraf buiten de buurt parkeren. Tijdens het skeelerfestijn kunnen auto's de buurt in dringende gevallen nog wel via de Egmondstraat in of uit. En bewoners van het Regentekwartier kunnen alleen rechtsaf naar buiten. Het evenement wordt vooral op en rond het Wilhelminaplein gehouden.

Onder het motto "Hell's Highway on Wheels". De naam "Hell's Highway" verwijst naar de smalle route waarop de geallieerden na de bevrijding van Eindhoven lang en verbeten met de Duitsers vochten voor ze konden doorstoten naar Arnhem. Deze route liep via Son en Sint Oedenrode naar Veghel en Grave. Met name bij Veghel is hevig gevochten, later ook bij Overloon. ▶2

Skeelerfestijn biedt voor elk wat wils

Van wedstrijdtroups en lange zware tochten tot korte makkelijke familieritjes

Tijdens het skeelerfestijn op zondag 19 september kunnen ervaren skeelers een deel van de bekende "Hell's Highway"-route rijden, namelijk vanaf Eindhoven via onder meer Son, Veghel en Overloon weer terug naar Eindhoven. In een lange tocht van honderd en een kortere tocht van zestig kilometer. Daarnaast wordt er ook in De Bergen zelf geskeelerd. Het parcours valt hier precies samen met de grenzen van de wijk.

Dat wil zeggen, de route loopt vanaf de Willemstraat via de Vonderweg, Mauritsstraat, Willem de Zwijgerstraat, Grote Berg en Keizersgracht weer terug naar de Willem-

straat. Er zijn Happy Family Tours van vijf, tien en vijftien kilometer, maar ook wedstrijdtroups van ruim veertig en zestig kilometer. De eerste tocht begint om tien uur, de laatste eindigt om zes uur. Start en finish zijn steeds ter hoogte van het Wilhelminaplein.

Muziek op het Plein

Van half elf tot acht is er ook muziek op het Plein. Als eerste treedt deejay Ewald van Liempt aan, bekend van het voormalige radioprogramma 'Echt Ewald' op Omroep Brabant. Hij komt met een 'road show', met spelletjes, street dance en Turkse volksdansen. Om half vier volgt de Bredase band

Kruzz, om zes uur de Eindhovense formatie Betty Blue. Deze eindigt om acht uur. Deelnemers aan een tocht of tour krijgen als startbewijs een rugnummer en na afloop een medaille. Kosten voor deelname liggen tussen de € 3,00 en € 7,50. Het evenement is een gezamenlijk initiatief van Stichting Sportservice Noord-Brabant, het Nationaal Oorlogs- en Verzetsmuseum en het steunpunt Palet voor multiculturele ontwikkeling in Noord-Brabant.

Informatie op www.hellshighway.nl of bij Cees van Aller van Palet, telefoon (040) 2359939. Inschrijven kan eveneens via de site, en op zondagochtend vanaf acht uur op het Wilhelminaplein.

Ooggetuigen uit De Bergen vertellen over hun ervaringen tijdens de bevrijding

Maar ook over hun ervaringen op de dagen en jaren ervoor en erna

Dit jaar is het zestig jaar geleden dat Amerikaanse parachutisten Eindhoven bevrijden vanuit Son van haar Duitse bezetters. Om precies te zijn, op 18 september 1944. Nog diezelfde dag rolden Britse tanks vanuit België de stad binnen. In heel Eindhoven werden de bevrijders als helden verwelkomd. Wat gebeurde er op die dag, maar ook op de dagen en jaren ervoor en erna, in en rond De Bergen? Aan het woord komt een groot aantal ooggetuigen. Mensen die indertijd in of vlakbij De Bergen woonden, en uit eigen ervaring kunnen vertellen over de inval, bezetting en bevrijding van deze buurt.

Op 10 mei 1940 viel het Duitse leger zonder voorafgaande oorlogsverklaring Nederland binnen. Ons land gaf zich op 15 mei over, hoewel enkele losse Nederlandse legereenheden nog tot 17 mei bleven doorvechten.

► De dropping van parachutisten boven Son ◀

Negen maanden Boekel

"Ik lag in die tijd als dienstplichtig militair bij Boekel. Al negen maanden", vertelt Frits van der Wal van Kleine Berg 11, waar hij is geboren en bijna zijn hele leven heeft gewoond.

Ook tijdens de Duitse aanval, toen Frits 28 jaar was. "Daarvoor was er al een paar

keer alarm geslagen, maar dat bleek steeds loos alarm. Al die maanden sliepen wij bij een boer en hielpen we mee op het land. Op het moment dat de Duitsers uiteindelijk aanvielen, was ik bij het kanaal in de buurt van Veghel. De kogels vlogen me om de oren maar ik heb geen enkele Duitse soldaat gezien. Want voor het zover was, moesten we ons terugtrekken."

Al snel trokken de Duitsers door Eindhoven waarbij ze ook De Bergen aandeden. De nu 74-jarige Jan Marks die mei 1940 in de Oranjestraat woonde maar later de buurt heeft verlaten, weet dat nog goed. "Als jongen van tien heb ik gezien dat Duitse soldaten met marsmuziek door de Hoogstraat trokken. Richting België." Want na Nederland waren onze Zuiderburen aan de beurt, en daarna Frankrijk. Op 14 juni werd de Franse hoofdstad Parijs veroverd.

Vlag met hakenkruis uit raam

"Wij hadden in die tijd op de Hoogstraat een Duitse huurder in huis", vertelt Leo der Kinderen die toen 17 was. "Die man was erg pro-Duits en zo trots dat zijn landgenoten Parijs hadden veroverd dat hij een vlag met een groot hakenkruis uit zijn raam hing. Vanaf de eerste verdieping aan de voorkant van het huis. Dus dat ding wapperde open en bloot over straat, en hing recht voor onze woonkamer. Zodra mijn moeder dat had gezien, stormde ze woedend naar boven en eiste dat die

► Frits van der Wal voor zijn huis aan de Kleine Berg ◀

vlag onmiddellijk werd weggehaald. Nou, dat heeft ze geen twee keer hoeven zeggen", zegt de inmiddels 82-jarige Leo, die altijd in het ouderlijk huis aan de Hoogstraat is blijven wonen.

Ruud Peeters (72) uit de Oranjestraat herinnert zich dat na de val van Parijs goederentreinen met Franse krijgsgevangen even in Eindhoven bleven staan. Deze treinen waren op weg naar Duitsland. "Ik kon goed zien dat boven op de wagons soldaten van de gevreesde SS stonden. Toch hebben we met een groepje jongens een korf vol peperkoek en brood naar het spoor gesjouwd en naar die hongerige Franse soldaten gegooit."

Wilhelminaplein wordt Willemsplein

Aanvankelijk merkte de Nederlandse bevolking weinig van de bezetting. Maar dat veranderde geleidelijk. Wel heel letterlijk bij het omdopen van het Wilhelminaplein in Willemsplein en van de Julianastraat in Sofiastraat. De namen van toenmalig koningin Wilhelmina en haar dochter Juliana moesten natuurlijk resoluut uit het straatbeeld verdwijnen, vond de Duitse bezetter.

Naarmate de oorlog vorderde, werden de maatregelen steeds harder en grimmiger. Dat begon met het inperken van de verkoop van levensmiddelen, later moesten alle jonge mannen verplicht voor de bezetter gaan werken. In Duitsland, maar vaak ook in Eindhoven. In het laatste geval moest je greppels en gaten graven bij het vliegveld. En dat was gevaarlijk werk, omdat de geallieerden het vliegveld steeds vaker onder vuur namen.

"Ik weet nog dat een man uit de Bergstraat 's morgens vroeg met een schop naar het vliegveld ging", verklaart Frits van der Wal. "Maar die man is nooit meer teruggekomen. Het werd zijn dood."

Vlucht naar het Noorden

Theo Baijens (78) die altijd op de Kleine Berg heeft gewoond, herinnert zich een ander, soortgelijk voorval. "Tijdens een geallieerd bombardement op het vliegveld is daar iemand uit de Heilige Geeststraat omgekomen. Dus toen ons pa een oproep kreeg om voor de Duitsers op het vliegveld te gaan werken, zag hij dat helemaal niet zitten. Nou zou mijn neef die destijds op het gemeentehuis werkte, proberen de bevolkingskaart van mijn vader te laten 'verdwijnen'."

"Maar een NSB'er die om de een of andere reden een hekel aan mijn vader had, was hem vóór. Deze man bepaalde welke middenstanders voor de Duitsers moesten gaan werken, en hij had mijn vaders kaart al gelicht. Daarop is ons pa, net voor de bevrijding van Eindhoven, naar het Noorden gevlucht. Daar heeft hij tot na de bevrijding van dat deel van Nederland moeten wachten voor hij naar huis kon."

Leo duikt onder

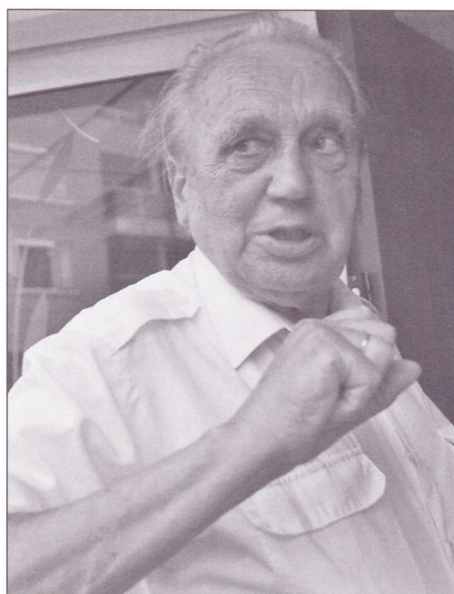
Leo der Kinderen kreeg in 1943 als 20-jarige jongeman een oproep om in Duitsland te gaan werken. Net als alle andere jongens van zijn leeftijdsgroep. "Ik kreeg een baan bij de Duitse spoorwegen. Daar

saboteerden we de boel ook wel eens, hoor. Verwisselden we bijvoorbeeld de bordjes met de bestemmingen van de treinen. Begin 1944 werd mijn moeder echter ernstig ziek en mocht ik op ziekenbezoek." Hiervoor kreeg Leo een treinkaartje met een retourtje Eindhoven.

"Het ziekbed van mijn moeder duurde echter veel langer dan ik had gedacht en ik ben al die tijd in Eindhoven gebleven. Hierdoor was mijn treinkaartje op een gegeven ogenblik verlopen, waarop ik naar de hoogste chef van de Duitse spoorwegen in Utrecht ben gegaan. Die man was razend! Hij zei dat hij me wel kon laten doodschieten." Leo blufte zich er met een smoes doorheen en kreeg het voor elkaar dat zijn treinkaartje met anderhalve maand werd verlengd.

Maar terug naar Duitsland wilde Leo inmiddels niet meer. Te gevaarlijk! Hij dook onder, eerst bij zijn ouders, later bij een tante in Nederwetten. In die tijd kwamen de Duitsers Leo bij zijn ouderlijk huis ophalen. Opnieuw werd hij gered door een smoes, ditmaal van zijn vader die een verhaal verzoon waar de Duitsers genoeg mee namen.

Tijdens zijn 'verblijf' in Nederwetten overleed zijn moeder. "Ik heb haar begrafenis vanuit een stil hoekje op het kerkhof bijgewoond, en haar mis vanaf een plekje achter het altaar." In Nederwetten voelde Leo zich ook niet meer veilig. "Daar patrouilleerde de Landwacht, een soort plattelandspolitie die erg pro-Duits was. Dankzij mijn vader kreeg ik met valse papieren een baantje bij Philips. Elke morgen stopte ik alleen even mijn kaart in de prikklok en verdween dan weer. De chef bij Philips, een man uit de Oranjestraat, stempelde mijn kaart dan aan het eind van de dag voor mij af. Tot aan de bevrijding heb ik dus met een valse identiteit in Eindhoven geleefd..."

► Leo der Kinderen ◀

Deportaties van de Joden

Na de februaristaking in 1943 werden de Duitsers in Nederland steeds meedogenlozer. Hierop volgde de meest grimmige van alle Duitse maatregelen, de deportatie en uitroeiing van de Joden in Nederland. Tijdens de bezetting zijn ruim 300 Joodse mannen, vrouwen en kinderen uit Eindhoven opgepakt en omgebracht. Ook De Bergen ontkwam daar niet aan.

Voor en aan het begin van de oorlog woonden er veel Joodse families in De Bergen, herinnert Theo Baijens zich. Met name in de winkels op de Kleine Berg. "Zo had je er de families Wertheim, de Jong en Andriesse. Halverwege 1943 zijn die allemaal weggevoerd. Ik heb dat niet zelf meegemaakt want het gebeurde overdag. En ik was toen 17, zat nog op school. Op het Joris College." Theo's vier jaar jongere broer, Tonnie, die zijn hele leven naast Theo heeft gewoond, heeft wel met eigen ogen gezien hoe een Joodse familie werd weggevoerd. "Dat was de familie van Benjamin de Jong uit de Prins Hendrikstraat."

Deze Joodse families hadden veel kinderen in De Bergen waar beide broers vaak mee speelden. Maar gaandeweg de bezetting werd het steeds stiller op straat. "Je merkte dat de Joden van lieverlee verdwenen", zegt Tonnie. "Ze doken onder of werden afgevoerd. En er kwamen andere mensen in hun winkels. Als een pand van weggevoerde Joden namelijk groot genoeg was, namen de Duitsers het in beslag."

Hulp aan Joden

Sommige buurtbewoners hielpen de Joden, weet Theo. Zoals Piet van Kuyk van de gelijknamige sigarenzaak die al sinds 1926 in De Bergen zit. Piet hield Joden verborgen in zijn magazijn aan de Willem de Zwijgerstraat, Maar hij is verraden en naar concentratiekamp Bergen-Belsen afgevoerd. "Piet regelde naast onderduikadressen onder meer ook eten en distributiebonnen voor levensmiddelen", verklaart Van Kuyks

huidige eigenaar Jan van den Wittenboer. Hij weet dat uit overlevering, zelf is hij pas in 1945 geboren. "Piet deed zijn werk voor de Joden samen met politiecommissaris Minnaert", weet Jan ook nog. "Maar die Minnaert is voor zover bekend niet verraden. Piet heeft het concentratiekamp overleefd en is op 8 mei 1945 bevrijd. Op dat moment woog hij nog maar dertig kilo. Piet heeft eerst een half jaar in een ziekenhuis in Parijs gelegen voor hij terugkwam naar Eindhoven. Op een brancard."

Bombardementen op Philips

Tijdens de bezetting deed de Britse luchtmacht verschillende aanvallen op Philips-

fabrieken vlakbij De Bergen, omdat het bedrijf naast consumentenproducten ook oorlogstuig maakte. De grootste aanval was op Sinterklaasdag 6 december 1942. "Bij dat bombardement is ons huis zwaar beschadigd", blikt Frans van de Wiel terug. Hij was toen twaalf en woonde aan de Willemstraat waar zijn ouders een meubelstofeerderij hadden.

"Maar een paar maanden later, bij het bombardement van 30 maart 1943 was het nog erger. Wij konden niet meer in ons huis wonen en hebben de Willemstraat tot aan de bevrijding verruild voor een pand aan de Stratumsewijk."

► Het gebouw De Witte Dame van Philips door bombardementen beschadigd ◀

Zoeklichten en luchtafweer

Om zich te wapenen tegen geallieerde luchtaanvallen hadden de Duitsers overal in de buurt van de Philipsfabrieken maatregelen genomen, ook in De Bergen. Zo stond er op het dak van de toenmalige Ambachtsschool, het huidige wooncomplex Cicogne, een groot zoeklicht opgesteld. "Mijn vader was conciërge van die school waar wij ook in woonden", vertelt Jan van Laarhoven, die toen een jaar of zes was. "Ik ging vaak op het dak kijken, bij die soldaten. Als jongetje vond ik het prachtig om op de draaistoeltjes van die schijnwerpers te zitten en dat gevaarte dan te laten draaien."

Kommandant

"Op de daken van de Philipsfabrieken aan de Emmasingel stonden geschutsofstellingen tegen luchtaanvallen", voegt Frits van der Wal er aan toe. "De gewone manschappen verbleven in houten keetjes op de daken, maar de officieren waren in een pand op de Kleine Berg recht tegenover ons ingekwartierd. Waar nu café Berlage zit."

Frits' familie runde een kaaswinkel en Duitse soldaten kwamen er tijdens de bezetting vaak. "Op zekere dag wilden twee soldaten boter kopen die al in de winkel klaar stond als bestelling voor

klanten. Ik stelde voor dat deze soldaten zelf een bestelling zouden opgeven om die dan de volgende dag op te halen. Maar zij zouden en moesten die boter hebben, en dat heb ik geweigerd. Waarop ze bij hun chef, de Ortskommandant, over mij zijn gaan klagen. Nou, daarop hebben ze me toch op hun donder gekregen van hun Kommandant!"

Dolle dinsdag

In het voorjaar van 1944 werd langzamerhand duidelijk dat de bezetter niet altijd in Eindhoven zou blijven. Zo hoorden stadgenoten die een illegale radio hadden, begin juni dat een grote legermacht op de Franse kust was geland en snel naar het Noorden oprukte. Dus ook onze kant opkwam. Maar er deden ook allerlei onjuiste geruchten de ronde, en deze bereikten een hoogtepunt op 'Dolle Dinsdag' 5 september. Zo zou het Duitse leger zich zelfs al hebben overgegeven, maar dat was niet waar. Wel vluchten enorme aantallen Duitse soldaten in alle haast door het zuiden van Nederland naar hun vaderland.

"Het was een zielig zootje", vond Ruud Peeters uit de Oranjestraat die de vluchtende Duitse soldaten over de Hoogstraat voorbij zag trekken. "Maar ik vond het vooral zielig voor de paarden, hoor. Terwijl

ik stond te kijken, stopt er opeens een Duitse soldaat op een motorfiets die heel hard 'Jan' riep naar Jan Heineman vlak naast mij. Ik kende die soldaat wel want volgens mij had hij ingewoond bij de familie Der Kinderen, de burens van Heineman."

"Die Duitser had voor de oorlog bij mijn vader gewerkt", licht Leo der Kinderen Ruuds verhaal toe. "Maar hij moest in 1938 net als andere Duitsers ons land verlaten, en is later het Duitse leger in gegaan. Ik herkende hem die dag echter niet door zijn uniform. Op het moment dat ik hem zag stoppen, ben ik vlug naar binnen gegaan. Ik zat immers ondergedoken en werd gezocht. Daarom vroeg die Duitser aan Heineman of hij mijn vader de groeten wilde doen. Later heb ik gehoord dat hij in de Ardennen is gesneuveld".

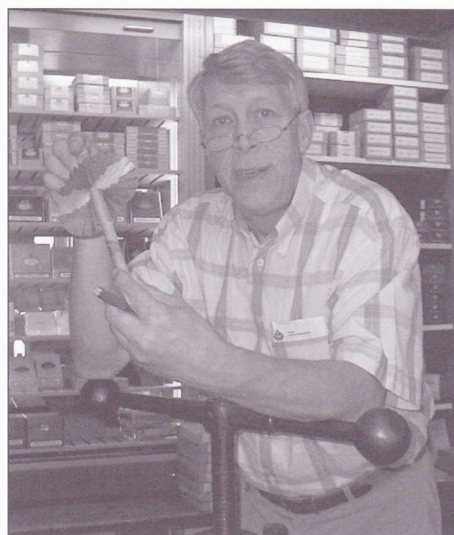
Leo deelt Ruuds mening over het terugtrekkende Duitse leger: "Het leek wel de vlucht naar Egypte. Het zag me er toch uit! Er was niets meer over van het georganiseerde Duitse leger zoals we dat kenden."

Bevrijding van Eindhoven

De echte bevrijding van Eindhoven begon op zondag 17 september met de landing van Amerikaanse parachutisten bij Son.

► Mevrouw Der Kinderen ◀

► Jan van den Wittenboer ◀

► Ruud Peeters ◀

► Op 17 september trekken Amerikaanse Dakota's zweefvliegtuigen voort richting Son ◀

► De 10-jarige Piet Hoppenbrouwers (links) tijdens de bevrijding voor de winkel van zijn ouders ◀

Zij moesten daar een doorgang forceren zodat Engelse tanks vanuit het zuiden snel konden doorstoten naar Arnhem en uiteindelijk naar Duitsland.

De dagen ervoor werd al wel duidelijk, dat er nu op korte termijn iets groots stond te gebeuren. Ruud Peeters: "Wij konden het constante gedreun van de Britse kanonnen in België helemaal hier in deze buurt horen." "Op 16 september voerden Britse vliegtuigen aanvallen uit rond de Belgische grens", voegt mevrouw Der Kinderen die indertijd nog in Valkenswaard woonde, eraan toe. "De Engelsen wierpen ook slierten aluminiumfolie uit om de Duitse radar te storen. Wij raapten die op en lazen het opschrift: 'Till tomorrow'. En inderdaad, de volgende dag was Valkenswaard bevrijd!"

En Tonnie Baijens herinnert zich: "Die zondag 17 september kwamen we om twaalf uur uit de Heilige Hartkerk en zagen we net al die vliegtuigen over vliegen. Ook konden we zien dat er zweefvliegtuigen werden voortgesleept." De toen 10-jarige

Piet Hoppenbrouwers van de gelijknamige zaak voor tekenmaterialen aan de Willemstraat herinnert zich 17 september 1944 nog goed: "Wij zaten indertijd nog op het

Stratumseind en ik ben daar met een stel vriendjes op een muur geklommen om al die vliegtuigen met parachutisten beter te kunnen zien."

► Amerikaanse parachutist met bajonet op het geweer rust even uit op de stoep ◀

In Bergen niet gevochten

De Amerikaanse soldaten bereikten Eindhoven op maandag 18 september 1944. Alleen in Woensel hebben ze gevochten, het stadscentrum en De Bergen vielen zonder veel Duitse tegenstand in hun handen. "In deze buurt is niets gebeurd", verzekert Frits van der Wal. "Hier zaten geen Duitsers."

"Op 18 september hadden we 's middags in Woensel horen schieten", aldus Theo Baijens. "We hadden van horen zeggen, dat die schoten afkomstig waren van Amerikaanse parachutisten die bij Son waren geland. Later zagen we ze de stad binnen lopen. Het waren kleine mannetjes, hoor, die Amerikanen. En ze droegen messen in hun laarzen." "Ook hadden ze rubber zolen onder hun laarzen", vult zijn broer Tonnie aan. "Niet met van die spijkers, zoals de Duitsers. Die Amerikanen slopen als poezen, zo stil."

Ruud Peeters heeft de Amerikaanse parachutisten die dag wel met eigen ogen Eindhoven zien binnentrekken. "Want ik ben naar Woensel gelopen. We kregen chocola van die soldaten. En als we dat niet kregen, vroegen we om 'sigaretten voor papa'. Maar in De Bergen heb ik geen Amerikanen gezien."

Theo en Tonnie gingen later wel in de stad naar uitrustende Amerikanen kijken. Tonnie: "Ze deelden chocola uit aan kinderen en sigaretten aan volwassenen. En ze hadden vouwfietsen bij zich. Die kenden wij nog helemaal niet. Ook hadden ze een perfecte uitrusting en hun kleding was doordacht tot in alle details. Ik vond het jammer dat ik geen Engels sprak." "Een groepje zat rustig tegen de openstaande fabriekspoort van hun rantsoenen te eten", vertelt Theo, "toen een Duitse sluipschutter hen plotseling vanuit een fabriek onder vuur nam. Ik hoorde de kogels tegen de poort slaan. Maar in plaats van weg te duiken, liepen ze rustig de fabriek in om die schutter eruit te halen!"

► Het verzet bewaakt het postkantoor in afwachting van de Amerikaanse parachutisten. Rechts een verzetsman die op 18 september werd doodgeschoten. ◀

Nog verzetsman gedood

Dichter bij huis zag Theo een vrachtwagen vol Duitse soldaten vanuit het zuiden over de Hoogstraat en Kleine Berg naar het centrum rijden. "Ze kwamen uit de omgeving van Valkenswaard waar Engelse tanks oprukten naar Eindhoven. Die Duitsers waren op de vlucht maar wisten niet dat het in het centrum van Eindhoven al wemelde van de Amerikanen. Ik wilde wel eens zien waar dat op uit zou draaien en rende achter die vrachtwagen aan."

Op de Kleine Berg sprongen een aantal Duitsers uit die wagen en renden een schoenmakerij binnen. "Daar wezen wij de Amerikaanse soldaten op, en een van hen, een klein menneke met een machinegeweer, ging helemaal alleen die verduisterde winkel binnen. En geloof het of niet, vlak daarna kwam hij weer terug met een aantal torenhoge blonde Duitsers." Onder tussen was de vrachtwagen met de rest van de Duitse soldaten doorgereden naar de Markt.

Op de kruising Keizersgracht - Vrijstraat reden ze voorbij het Postkantoor waar mensen van het verzet in zaten. "Een van hen wilde vanaf de eerste verdieping een handgranaat naar die vrachtwagen gooien,

maar een Duitser zag dat en schoot 'm dood. Heb ik zelf gezien", verzekert Theo. Even later stopte de vrachtwagen op de Markt en gaven de Duitsers zich over aan de Amerikanen. Tonnie: "Zodra ze begonnen te schieten ben ik hard wegerend. Ik was vaak Haantje de Voorste, maar hier hoefde ik toch niet dicht bij te zijn!"

Leo der Kinderen zag die dag nog een Duitser met de fiets vanaf de Hoogstraat de Kleine Berg op vluchten. "Maar de Amerikanen hadden hem al gezien en hebben hem snel gevangen genomen. In De Bergen is verder geen schot gelost."

Feest!

In de loop van de middag was Eindhoven vrij. Korte tijd later rolden de eerste Britse tanks via de Aalsterweg en het Stratumseind de stad binnen op weg naar het Noorden. Eindhoven haalde haar bevrijders op uitbundige wijze in. "Uit de hele stad, ook uit De Bergen, kwamen mensen bij ons op het Stratumseind naar onze bevrijders kijken", vertelt Piet Hoppenbrouwers.

► Menigte voor het hoofdbureau van politie op de Grote berg, waar collaborateurs naar toe werden gebracht ◀

► Tante Jet van 't (Wilhemina-)Plein en soldaat Baker

► De jonge verpleegster heeft strategisch positie genomen

Zelf heeft hij die dag alles vanaf het begin goed kunnen zien. "Ook toen die Amerikaanse soldaten vanaf de Paterskerk en de Ten Hagestraat onze straat in kwamen lopen. Op iedere hoek hielden ze even stil om te kijken of het veilig was." Heel zijn familie hing uit de ramen op de eerste verdieping om goed op straat te kunnen kijken.

Piet zelf was op straat, vlak bij huis. "Ineens vond ik daar een sigaret, van een Amerikaan. Daarmee liep ik snel naar binnen en op de binnenplaats heb ik die peuk opgerookt. Maar slechts voor de helft, want ik werd me toch ziek!"

Piet toont een foto van zijn tante Jet. "Eigenlijk heette ze anders, maar wij noemden haar altijd Tante Jet van 't Plein. Omdat ze op het Wilhelminaplein woonde." Op de foto zet een Amerikaanse soldaat

een handtekening voor Tante Jet. En zij heeft hem vlak daarvoor een paar kleine houten klompjes gegeven." Later komt Ruud Peeters uit de Oranjestraat met een andere foto van Tante Jet met diezelfde soldaat, maar nu een stuk vrolijker. Tussen hen in is namelijk een jonge verpleegster komen zitten...

Slechte herinneringen

Niet iedereen heeft echter zo'n goede herinneringen aan onze bevrijders. "Op 18 september heb ik de angstigste momenten van de hele oorlog beleefd", zegt Leo der Kinderen. "Onze voordeur stond die dag gewoon open en opeens stond er een Amerikaanse soldaat in vol ornaat bij ons binnen. Of er ook 'Germans' in huis waren, schreeuwde hij dreigend. Met de bajonet op zijn geweer wees hij ons stuk voor stuk aan."

"Mijn was net aardappelen aan het schillen en ik vreesde het ergste toen die soldaat er eentje pakte en er een grote hap uit nam. Maar gelukkig kwam er net op tijd een maat van hem binnen die hem aan zijn kraag ons huis uit sleurde. Die soldaat had duidelijk een slok te veel op, dat kon je goed merken. Logisch, alleen zo kun je de verschrikkingen van de oorlog vergeten." De soldaten wisten nog wel een manier om zich te ontspannen, lacht Theo Bajjens. "In de Lambertusstraat net buiten De Bergen zat namelijk een huis met Meisjes van Plezier. Het duurde dan ook niet lang of soldaten vroegen overal hoe ze daar konden komen."

Bijltesdag

Uit alle uithoeken van Eindhoven werden NSB'ers en andere Duitsgezinde stadgenoten opgehaald en opgesloten. Onder

meer in een school aan de Don Boscostraat, kan Theo Baijens zich herinneren. "En leden van het verzet brachten NSB'ers naar het politiebureau op de Grote Berg", merkt Leo der Kinderen op. Tonnie Baijens heeft gezien hoe 'Moffenmeiden' voor het politiebureau werden kaalgeknipt: meiden die met Duitse soldaten waren 'gegaan'. Dat gebeurde op meerder plaatsen, en daar was vaak veel publiek bij.

Attractie

"Ik ben ook gaan kijken, hoor. Dat was best een attractie", glundert Leo der Kinderen. Maar Ruud Peeters heeft toch een andere kijk op een en ander. "Dat kaalknippen van die vrouwen vond ik niet zo leuk, nee. Ik ben daar dan ook niet naartoe gegaan. En het leek wel of opeens iedereen bij het verzet zat. Volgens mij ook allerlei mensen die daar tijdens de bezetting nooit bij betrokken waren geweest."

Niet alle NSB'ers waren overigens even 'slecht', merken diverse buurtbewoners op. Ze wijzen met name op de zogenoemde 'Brood-NSB'ers. Doorgaans arme en eenvoudige mensen, en niet erg fanatiek die

► Prins Bernhard bezoekt Eindhoven op 19 september ◀

dachten dat ze er door NSB'ers te worden financieel op vooruit zouden gaan. Dat het tijdens de oorlog niet allemaal even zwart-wit was, bewijst een verhaal van Leo der Kinderen over hun voormalige Duitse huurder: "Die man wist dat ik ondergedoken zat. Ook liet mijn moeder het verboden Radio Oranje wel eens hard aanstaan wanneer hij thuis was. Maar hij heeft ons nooit verraden."

► Een politieman die vergezeld wordt door parachutisten roept de bevolking op de Grote Berg op binnen te blijven omdat de stad nog niet helemaal gezuiverd is van Duitsers ◀

Bernhard in Eindhoven

Op 19 september kwam Prins Bernhard naar Eindhoven. Leo heeft hem gezien toen hij het hoofdkwartier aan de Raiffeisenstraat binnen ging. "Hij was kennelijk helemaal niet bang, want Eindhoven was nog lang niet veilig. Er stonden die dag aan de rand van de stad namelijk nog Duitse tanks die niet verder reden omdat ze voor een bruggetje bij Nederwetten te zwaar waren."

Bombardement op 19 september

Aan de feeststemming kwam in die avond abrupt een einde. Opeens kleurde de lucht boven de stad oranje. Veel mensen dachten vanwege die kleur aan vuurwerk. Het waren echter lichtfakkels van de Duitse luchtmacht die Eindhoven kwamen bestoken. Zo kregen de Duitse piloten een beter zicht op hun doel, het zojuist bevrijde Eindhoven.

"Ik was op dat moment op het Stratums-eind", blikt Ruud Peeters terug. "Toen die fakkels naar beneden kwamen, ben ik via de Don Boscostraat snel naar huis gerend. Een geallieerde soldaat heeft tijdens het bombardement het leven van mijn zus gered. Door boven op haar te gaan liggen en haar met zijn eigen lichaam te beschermen."

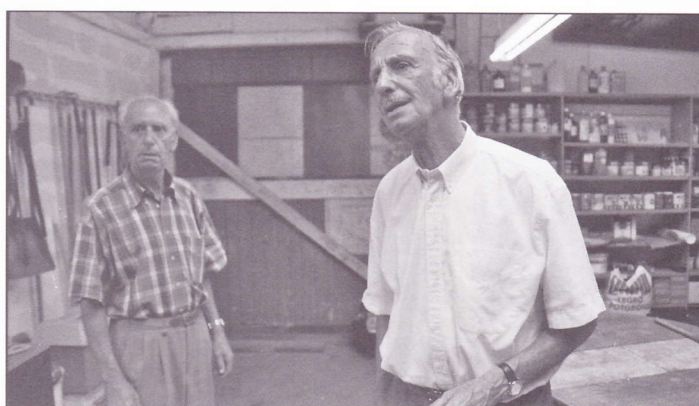
Diefstal

Theo Baijens lag tijdens de Duitse aanval plat in de gang. En Tonnie had zich met de rest van het gezin in het toilet verschanst. "Ons pa zei dat het daar het veiligst was. Omdat hij de voordeur van de winkel open had laten staan, zijn er verschillende mensen de winkel in gevlucht. Om zich te verschuilen." Maar er was ook iemand zo lomp om in die barre omstandigheden toch nog even gauw wat spulletjes uit de winkel te stelen, zeggen beide broers verontwaardigd.

Door het bombardement kwamen meer dan 200 Eindhovenaren om het leven. Waaronder Doka van Stratum uit de Prins Hendrikstraat, aldus Theo.

► Oranje lichtfakkels van de Duitse luchtmacht voorafgaand aan het bombardement op 19 september ◀

► Tonnie (links) en Theo Baijens halen in het magazijn van de verf-winkel herinneringen op aan 1944 ◀

“Op de avond van het bombardement werd ik door mijn vader opgetild en naar de overkant van de straat gebracht”, herinnert Henriëtte van Liempt zich. Zij was pas drie en woonde met haar familie in de Oranjestraat. “In dat huis aan de overkant woonde de familie Lemmens. Ik werd er onder tafel gezet, samen met de kinderen van het gezin. We waren daar naartoe gegaan omdat aan onze kant van de straat een bom was gevallen. Op de andere hoek. Maar die bom was nog niet afgestaan.”

Alle huizen ontruimd

Alle huizen aan hun kant moesten ontruimd worden. Henriëtte: “Mijn ouders zijn daarna terug naar ons huis gegaan om belangrijke spullen in veiligheid te brengen. Maar net toen ze weer naar de overkant van de straat wilden om mij op te halen, ging het luchtalarm opnieuw af en durfden zij de oversteek niet nog een keer te maken. Wat heb ik gebruld!”

Ton Lemmens was een van de kinderen die met Henriëtte onder tafel zat. “Onze vader was bij de Luchtbeschermingsdienst en blokhoofd in de Oranjestraat. Alleen maar daarom kwam iedereen uit de straat bij ons schuilen. Alsof ons huis daardoor veiliger was!” “Van de serre zijn die avond bijvoorbeeld alle ruiten gesneuveld”, zegt Tons jongere zus Riet. Na het bombardement moest hun vader op diverse plaatsen in de stad reddingswerk verrichten. “Hij

heeft er ons nooit veel over verteld maar hij moet afschuwelijke dingen hebben gezien”, meent Ton.

De Bergen als legerkamp

Ruud Peeters heeft van dichtbij meegemaakt hoe een deel van De Bergen na de bevrijding veranderde in een Engels legerkamp. Ook ‘zijn’ Oranjestraat. “Die was indertijd nog helemaal van zand. Hierdoor had bijvoorbeeld de melkboer erg veel moeite om er met zijn hondenkar doorheen te komen. Maar met jeeps ging het wel. En de straat was natuurlijk ideaal om tenten op te zetten.”

► Veel belangstelling voor het materieel van de Amerikaanse militairen ◀

Recht voor zijn huis hadden de Engelsen in een tent een postkantoor ingericht, en helemaal aan de andere kant van de straat een keuken. Ook op het Wilhelminaplein was een enorme tent opgezet, bijna zo groot als een circustent. “Daar repareerden de genietroepen hun tanks.” En overall in de wijk werden Britse soldaten ingekwartierd. Ook in de Ambachtschool en de Textielschool. “Kerst 1944 hebben ze in de Textielschool voor de kinderen van de buurt nog een feest gegeven. Wat een verschil met de bezetting! Toen waren er in het huis tegenover ons, op de hoek met de Catharinastraat, Duitse soldaten gelegerd. En die hielden elke ochtend appel.”

Knuppel

“Als vijfjarige jongen zwierf ik toen door de straten tussen de legertenten door”, vult Ruuds toenmalige straatgenoot Ton Lemmens aan. “Mijn vriendjes en ik wilden altijd naar die soldaten in de Ambachtschool. Je kwam er gemakkelijk in, de schildwacht deed toch niets. We waren maar kinderen. Later hebben ze bij de poort nog wel een vent geposteed met een houten knuppel. We wilden graag naar binnen omdat die soldaten van alles hadden. Limedrops, chocola, bananen en ook sigaretten.

Omdat mijn moeder goed Engels sprak, zaten er vaak soldaten bij ons in huis. Mijn moeder was namelijk voor haar huwelijk ‘au pair’ geweest in Engeland.”

- *'Nederland Schoon'. Onder dat motto gingen vorige week maandag buurtbewoners hard aan de slag. Om de straten schoon te maken, maar ook om deze eens goed op te knappen. Door geveltuintjes aan te leggen, de bestrating aan te pakken, verkeersborden recht te zetten, nieuwe borden te plaatsen, enzovoort. Het ging om een landelijk initiatief waarbij Eindhoven en met name De Bergen de spits mocht afbijten. Milieustaatssecretaris Pieter van Geel, voormalig Idols-winnaar Jamaï en cultuurwethouder Paul van der Grinten waren er ook bij. Maar vanuit de buurt zelf waren vooral mensen uit de Heilige Geeststraat gekomen, vanuit alle andere straten slechts een paar bewoners.* ◀

Hulp gezocht voor ouders met jonge kinderen

Ziekte, eenzaamheid, een lastig kind, financiële problemen, overbelasting, het kan iedereen overkomen. En dan kan je het als ouder wel eens moeilijk hebben met het opvoeden van een van je jonge kinderen. Dan heb je even een praatpaal nodig, een schouder om op te leunen, iemand die je iets praktisch uit handen kan nemen. Maar vaak werken je burens of ken je ze niet zo goed, en woont je familie ver weg. Vrijwilligers van Humanitas kunnen dan uitkomst bieden.

Ook in De Bergen zijn gezinnen waar die problemen spelen. Humanitas zoekt hier vrijwilligers voor. Mensen die elke week een paar uurtjes de tijd nemen om daar op bezoek te gaan, te luisteren, te praten en samen met de kinderen te spelen. Wie dat kan, leuk vindt, ervaring heeft met het opvoeden van kinderen en vier tot zes uur per week

beschikbaar is, kan contact opnemen. Dan krijg je vanaf eind september een training van zeven dagdelen.

Informatie: Humanitas, Margreet Steeghs, tel. (040) 2065350 (niet op vrijdag) en e-mail: margreet.steeghs@humanitas-eindhoven.nl. ◀

'Vrijheid Bevechten'

In Museum Kempenland loopt momenteel een tentoonstelling over de Tweede Wereldoorlog. Over de voorgeschiedenis, bezetting, bevrijding en wederopbouw van Nederland. Het accent ligt op lokale en regionale aspecten. Maar ook landelijke, Europese en zelfs mondiale ontwikkelingen komen aan bod. Dat gebeurt aan de hand van foto's, affiches, kranten, folders, voorwerpen, kleding en geluids- en filmfragmenten. De expositie wil duidelijk maken dat vrijheid niet vanzelfsprekend is maar steeds opnieuw moet worden bevochten. Zie verder de agenda. ◀

Agenda

- Tentoonstelling 'Vrijheid Bevechten', t/m zo 14 november (niet op ma), 13.00-17.00 uur, Museum Kempenland, Sint Antoniusstraat 5-7, tel. 2529093. Zie ook: www.museumkempenland.nl.
- Skeelerfestijn Oost-Brabant "Hell's Highway on Wheels", zondag 19 september, 10.00-20.00 uur, Wilhelminaplein. Informatie: www.hellshighway.nl en (040) 2359939 (Cees van Aller). Inschrijven: via site of ter plekke. ▶ 1&2
- Bijeenkomsten bewonerscomité, donderdag 23 september, 18 november, 6 januari en 10 maart 2005, 20.15 uur, buurtcentrum, Oranjestraat 1. Informatie: Ignace Op de Macks, tel. 2442550.
- Bijeenkomst buurtpreventie, dinsdag 28 september. Plaats en tijdstip nog onbekend. Informatie: Mark Reintjes, tel. 2454773.

Colofon

Het Bergen Bulletin verschijnt zes keer per jaar in een oplage van 1300 stuks. Dit nummer is een speciale uitgave over 'De Bevrijding van De Bergen' op 18 september 1944 in een aangepaste oplage van 1700 stuks. Het volgende nummer komt eind oktober uit. Kopij inleveren kan tot uiterlijk donderdag 21 oktober.

- Initiatief, organisatie, interviews en teksten: Tom Timmersmans.
- Organisatie, interviews en eindredactie: Harrie Quispel
- Vaste Redactie: Frans van den Hurk, Ignace Op de Macks, Harrie Quispel en Hans Verhagen.
- Redactie-adres: Jan van Heelstraat 9, tel. (040) 2928955, e-mail: harrieq@tiscali.nl.
- Portretfoto's: Ignace Op de Macks.
- Opmaak: Impression, Lion Greveraars.
- Druk: drukkerij De Witte.